

Jerzy Łojko (Konin)

O wielkopolskich nekrologach cysterskich jako źródłach do badań nad składem osobowym konwentów klasztornych przełomu XVIII i XIX stulecia

Nekrologi cysterskie – zwane także obituarzami, księgami zmarłych – obecnie należą do bardzo cennych źródeł historycznych, chociaż w okresie, gdy je spisywano, nie odgrywały takiej roli, określały bowiem codzienną liturgię upamiętniającą zmarłych braci, dobrodziejów, przedstawicieli innych zakonów, z którymi interesujący nas klasztor nawiązał konfraternie. Księgi zmarłych były podręcznymi wykazami wyznaczającymi daty mszy poświęconych pamięci zmarłych braci, współbraci i dobrodziejów klasztornych. Upamiętniały nie tylko członków właściwego konwentu, ale i krąg osób w różnoraki sposób powiązanych z nim.

Kilka nekrologów wielkopolskich oraz suffragiów (ekstraktów z nekrologów przesyłanych do innych zaprzyjaźnionych klasztorów) opublikowano w *Pomnikach dziejowych Polski* wydanych w drugiej połowie XIX stulecia. Nekrolog lubiński opublikowano w nowej serii tego wielotomowego wydawnictwa źródłowego. Ostatnio ukazał się nekrolog paradyski, wydany przez Rafała Witkowskiego¹. W zbiorach Archiwum Państwowego w Poznaniu zachowało się kilka nekrologów cysterskich, które do tej pory nie były wykorzystywane w badaniach nad zakonem cysterskim i jego wielkopolskimi domami męskimi w Bledzewie, Łądzie, Łeknie (Wągrowcu)², Obrze, Przemęcie, oraz żeńskimi w Owińskach i Ołoboku. To one stano-

---

¹ *Nekrolog paradyski*, wyd. R. Witkowski, w: *Monastica Polonia. Fontes et Studia*, pod red. A.M. Wyrwy, R. Witkowskiego, t. 1, *Wizytacje klasztoru cysterek w Owińskach. Nekrolog klasztoru cystersów w Paradyżu. Katalogi monastyczne*, Warszawa 2009, s. 90-158.

² Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu (dalej: AAP), akta zakonne AZ 4/14.

wią podstawę badań, których wyniki zaprezentowano w poniższym artykule³.

Wpisy do poszczególnych ksiąg zmarłych ukazują wzajemne powiązania konwentu z panującymi (król, książę i ich rodzina), dostojnikami i przedstawicielami Kościoła (arcybiskupi, biskupi, kanonicy katedralni i kolegiacy oraz niższe duchowieństwo, kler parafialny, współbracia i siostry zakonne oraz zakonnicy z innych zakonów), reprezentantami szlachty urzędniczej i dobrodziejami z różnych stanów społecznych.. W cysterskich obituarzach wielkopolskich odnotowujemy także wpisy dotyczące szlachty i mieszczan, których można identyfikować jako osoby z kręgu dobrodziejów. Natrafiamy również na wpisy dotyczące zakonników z klasztorów położonych poza granicami Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Pierwsze nekrologi poczęto spisywać w końcu XIII w., chociaż wpisy mogą nawiązywać do osób żyjących znacznie wcześniej. Jednak najstarsze znane sposoby upamiętniania osób zmarłych to marginesowe zapiski w mszałach lub brewiarzach, których dzienną datę śmierci upamiętnionej osoby określała data święta wynikająca z kalendarza liturgicznego. Znakomitym tego przykładem jest rękopis Sem. 83 zachowany w zbiorach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchowego we Włocławku.

Najistotniejszą treścią przekazu historycznego ksiąg zmarłych była dzienna data wpisu, określająca czas liturgii kommemoratywnej. Nie zawsze ta data wpisu oznacza moment zgonu wspomnianej osoby (zakonnik, duchowny świecki, osoba świecka). Chronologiczne miejsce wpisu często warunkowało wiele czynników. Z reguły nie wpisywano osób w dniach ważnych świąt kościelnych (Wielkanoc, Boże Narodzenie, Wszystkich Świętych). Często wpisy przenoszono w wolne miejsca. Stąd też rozbieżności pomiędzy datą śmierci a datą wpisu mogą mieścić się w przedziale od paru do kilku, a nawet kilkunastu dni. Na takie możliwości wskazuje analiza porównawcza nekrologu cysterskiego z Łądu⁴ z księgą zmarłych cystersów z Wągrowca⁵. Obydwa wspomniane źródła wykorzystały zaginione suffragia wągrowieckie.

Podstawa źródłowa do badań prozopograficznych w przypadku obituarzy pochodzących z XVII oraz XVIII w. jest znacznie bogatsza niż w przypadku średniowiecznych ksiąg zmarłych. Dysponujemy już nie tylko zasobniejszymi zbiorami dokumentów i innego rodzaju archiwaliami, ale i księgami święceń, księgami profesji.

---

³ Tekst nie zawiera uwag o nekrologach cystersów z Obry, które zamierzamy opublikować w innym miejscu. Tutaj koncentrujemy się głównie na opactwie w Bledzewie, jego konwencie i nekrologach tego klasztoru.

⁴ *Monumenta Poloniae Historica* (dalej: MPH), t. 5, Lwów 1888, s. 471-500 (wydawcą nekrologu był W. Kętrzyński).

⁵ AAP, akta zakonne AZ 4/14.

W Archiwum Państwowym w Poznaniu zachowały się nekrologi cysterskie z Bledzewa, Obry, Przemętu, Paradyża⁶. Kompilowany nekrolog wągrowiecki znajduje się w zbiorach Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu, a nekrolog klasztoru w Łądzie przechowuje Archiwum Diecezjalne we Włocławku. Wymienione rękopisy tworzą podstawę do rozważań nad ich wartością oraz sposobami interpretacji przekazywanych treści historycznych.

Pierwsze półwiecze panowania pruskiego i rosyjskiego w historycznej Wielkopolsce (1795-1850) przyniosło istotne zmiany w funkcjonowaniu klasztorów i to nie tylko cysterskich. Wiele z nich uległo likwidacji. Kasaty klasztorów poprzedziła konsekwentna i restrykcyjna polityka zaborców, którzy w znacznym stopniu ograniczali funkcjonowanie poszczególnych konwentów nie tylko w ramach całego zakonu i ich prowincji (podzielonych pomiędzy Austrię, Prusy i Rosję). Administracja zaborcza wprowadziła szczególnie sposób kontroli nad funkcjonowaniem członków poszczególnych konwentów w przestrzeni geograficznej, a tym samym w przestrzeni kulturowej. Co pół roku dokonywano spisu całego konwentu, w którym rejestrowano dane o miejscu i dacie urodzenia, dacie profesji i latach pobytu w zakonie, niekiedy święceniach kapłańskich, sprawowanych godnościach, pełnionych funkcjach duszpasterskich, miejscu pobytu oraz inne dane osobowe. Tego rodzaju wykazy duchowieństwa zakonnego do naszych czasów nie były przedmiotem szczególnego zainteresowania naukowców⁷. Przed paroma laty na łamach półrocznika „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” ukazał się spis duchowieństwa archidiecezji poznańskiej z 1812 r. Jest to niezwykle cenne źródło pozwalające określić liczebność poszczególnych konwentów, ich strukturę społeczną, wewnętrzną organizację. Wydany przez P.F. Neumanna nie został zaopatrzony w komentarz krytyczny⁸. Zabrakło w nim informacji o losach zakonników zarówno przez kasatą niektórych klasztorów, jak i po ich supresji. Cenny materiał uzupełniający do tego rodzaju wykazów duchowieństwa znajduje się m.in. w nekrologach klasztornych informujących o dacie śmierci, często miejscu pochówku oraz sprawowanych godnościach, święceniach kapłańskich, latach pobytu w zakonie, długości życia.

Istnieją także księgi święceń, odnotowujące zakonników, którzy uzyskali ten sakrament i stali się klerykami, diakonami, subdiakonami, prezbiterami

---

⁶ Archiwum Państwowe w Poznaniu (dalej: APP), Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 133. Ponadto wykorzystano inne rękopisy z tego zespołu (Bledzew 139 – księga profesji); tamże, akta zakonne Obra; tamże, akta zakonne Przemęt 61.

⁷ Badania nad nimi w ostatnich latach prowadzi prof. Marek Derwich z Uniwersytetu Wrocławskiego w ramach projektu *Hereditas Monasteriorum*.

⁸ P.F. Neumann, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku. Rękopis OA II 40 w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2003, nr 79, s. 403-404.

(kapłanami)⁹. Tego rodzaju informacje mogłyby stać się istotnym elementem komentarza historycznego, objaśniającego podstawowe fakty historyczne związane z biografią osób wymienianych na kartach klasztornych obituarzy. Tymczasem w komentarzach do starszych i nowszych edycji nekrologów nie natrafiamy na tego rodzaju wiadomości.

Komentarz historyczny objaśniający edycję nekrologu klasztorowego powinien wykorzystywać księgi profesji. Wypada zatem zwrócić uwagę na wykaz profesji klasztoru bledzewskiego z lat 1741-1820, której zawartość prezentujemy w formie tabelarycznej¹⁰.

Rozważania wypada jednak sprowadzić do konkretnych przykładów. Duże możliwości daje prezentacja zachowanych nekrologów opactwa cysterskiego w Bledzewie nad Obrą w zachodniej Wielkopolsce w dawnym – przedrozbiorowym – województwie poznańskim i powiecie poznańskim. W Archiwum Państwowym w Poznaniu zachował się nekrolog bledzewski, spisany w pierwszej połowie XVIII w., zawierający starsze wpisy, pochodzące najprawdopodobniej z zaginionego starszego obituarza¹¹. Zachowane w nim zapiski można weryfikować z treścią wzmianek w innych nekrologach cysterskich, a przede wszystkim pochodzącymi z Obry, Paradyża, Przemętu, także Wągrowca.

Kompleksowe wykorzystanie zachowanych nekrologów umożliwi określenie przestrzeni, w której funkcjonował każdy z braci zakonnych przynależny do określonego konwentu cysterskiego. Tę przestrzeń wyznaczała nie tylko geografia rozmieszczenia dóbr opactwa oraz geografia sieci parafialnej inkorporowanej do klasztoru. W dużym stopniu wpływały na to powiązania modlitewne z innymi klasztorami i to nie tylko cysterskimi, położonym na terenie Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego, ale i poza ich granicami¹². Lektura nekrologu przemęckiego wskazuje na silne powiązania modlitewne tego konwentu z klasztorami bernardynów (Sieraków, Wschowa), karmelitów bosych (Poznań) oraz z cystersami z Pomorza. Lektura nekrologu bledzewskiego naprowadza nas na trop kontaktów z cystersami z Pomorza Gdańskiego, z klasztorem w Zinna (Nowa Cella), bernardynami i innymi zakonami.

W paru nekrologach cysterskich z pogranicza wielkopolsko-brandenburskiego natrafiamy na wzmianki o cystersach z klasztoru w Zinna. Często na kartach ksiąg zmarłych wymieniano także franciszkanów obserwantów, popularnie zwanych bernardynami, z klasztoru wschowskiego. Jak wskazuje

---

⁹ Podstawowy zbiór ksiąg święceń diecezji poznańskiej to rękopisy AAP, ASO 1-3. Księgi święceń z okresu przedrozbiorowego znajdują się w zespole akt działalności biskupów poznańskich (AAP, AE). W APP zachował się zbiór dokumentów poświadczających świecenia kapłańskie profesów bledzewskich z lat 1769-1786 (cystersi Bledzew 144).

¹⁰ APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 139.

¹¹ Tamże, sygn. 133.

¹² Np. Cystersi z klasztoru Zinna, skasowanego w 1815 r. osiedlili się w Paradyżu.

zapis z kalendarza cystersów przemęckich, konwenty z Przemętu i Wschowy łączyła konfraternia zawarta w 1744 r., co w pełni wyjaśnia powody odnotowywania braci zakonnych z obu konwentów na kartach nekrologów cysterskich. Bardzo ważny jest przekaz kroniki bernardynów wschowskich, w której w końcowych partiach zamieszczono krótki biogram poświęcony miejscowemu proboszczowi Robertowi Bergerowi, urodzonemu 13 października 1793 r., zmarłemu 13 marca 1879 r.

Ksiądz Berger pochodził z Marienstern koło Görlitz (Łużyce), gdzie znajdował się klasztor panien cysterek. Po ukończeniu studiów teologicznych na Uniwersytecie w Pradze wstąpił do klasztoru Neuzelle pomiędzy Gubinem a Frankfurtem nad Odrą. Tu doczekał jego kasaty w 1815 r. Jednak nie sekularyzował się, tylko wraz z braćmi Leonardem Wellsem i Gotfrydem Noakiem udali się do Paradyża koło Międzyrzecza, aby tam wieść życie zgodne z regułą zakonną.

Przez wiele lat Rober Berger był związany z duszpasterstwem parafialnym. Początkowo był wikarym w Kutschkau, potem w Skwierzynie. W latach 1817-1819 pracował jako wikary w Lesznie u boku proboszcza Kuzubke. Potem przez 12 lat pracował jako proboszcz w Bargań. Od 1832 r. był proboszczem w parafii św. Stanisława we Wschowie. Tu w pierwszym okresie swojej działalności duszpasterskiej zajmował się budową nowej plebani (od 1833 r.). Zmarł 13 marca 1879 r.¹³

Istotnym elementem komentarza wydawanych nekrologów powinno być określenie prawnych podstaw tego rodzaju kontaktów (akty zawarcia konfraterni). Nie zawsze jednak możemy odnaleźć tego rodzaju akty. Na ich istnienie wskazują również zapisy w klasztornych kronikach. W tym miejscu wypada odwołać się do *Chronologii konwentu kazimierskiego* pióra gwardiana Dominika Elewskiego, który kronikę franciszkanów, obserwantów z Kazimierza Biskupiego spisał w siódmej dekadzie XVIII stulecia. W tymże źródle zachowała się wiadomość o zawarciu przyjaźni pomiędzy cystersami łędzkimi a bernardynami w 1529 r. Korektę do tej wiadomości wprowadza dokument konfraterni zawartej pomiędzy prowincjałem bernardynów Janem z Komorowa a opatem łędzkim Henrykiem Butgenem w 1522 r.¹⁴

Od schyłku XVIII stulecia regularnie, co roku, były publikowane tzw. schematyzmy diecezji kujawskiej, diecezji poznańskiej oraz archidiecezji gnieźnieńskiej, a od XIX w. części poznańskiej i części gnieźnieńskiej archi-

¹³ *Kronika klasztoru braci mniejszych obserwantów we Wschowie. 1455-1808*, tłum. o. Pius Antoni Turbański, Jarocin 1971, maszynopis w zbiorach Klasztoru Franciszkanów we Wschowie. Tekst zapewne dopisany kilkanaście lat po kasacie klasztoru wschowskiego.

¹⁴ Archiwum Diecezjalne we Włocławku, dokument nr 440; zob.: S. Librowski, *Inwentarz realny dokumentów samoistnych Archiwum Diecezjalnego we Włocławku*, t. 1, Lata 1232-1550, Włocławek 1994, s. 237, nr 440.

Tabela 1.
Profesi klasztoru bledzewskiego w latach 1741-1820

akta profesji zakonnych w klasztorze w Bledzewie w latach 1741-1820
(Rękopis APP, *Klasztor cystersów w Bledzewie*, sygn. 139)

Lp.	Nazwisko	Imię	Rok	Miesiąc	Dzień	Poświadczenie profesji	Godność świadka profesji
1. ?		Iwo	1741	czerwiec	1	Aleksander Benedykt Gurowski	opat bledzewski
2. ?		Albericus	1745	grudzień	21	Józef Michał Gorczyński	opat bledzewski
3. ?		Celestinus	1757	marzec	20	Michał Józef Loka	opat bledzewski
4. ?		Dionizy	1759	grudzień	9	Michał Józef Loka	opat bledzewski
5. Heinrich		Gabriel	1764	lutym	26	Konstanty Ilowiecki	komisarz generalny, wikariusz i wizytator, opat Łądu
6. Piotrowicz		Hieronim	1766	maj	12	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
7. ?		Innocenty	1766	październik	12	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
8. ?		Kadlubeus	1767	wrzesień	6	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
9. ?		Leo	1767	wrzesień	6	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
10. ?		Mauritius	1767	październik	11	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
11. ?		Rafał	1770	lipiec	15	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
12. Gromadzki		Edmund	1770	lipiec	15	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
13. Sztelter		Tadeusz	1770	lipiec	15	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
14. ?		Nepomucen	1772	lipiec	2	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
15. ?		Octavianus	1773	lipiec	25	Franciszek Łodzia Rogaliński Opat bledzewski	opat bledzewski
16. ?		Paweł	1773	lipiec	25	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
17. ?		Quintilianus	1773	grudzień	27	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski

18.	?	Raymund	1776	kwiecień	8	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
19.	?	Stefan	1776	kwiecień	8	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
20.	?	Teselin	1776	kwiecień	8	Franciszek Łodzia Rogaliński	opat bledzewski
21.	Flamm	Urban	1777	październik	21	Florian Gotardowski	opat pelpliński, komisarz generalny, wikariusz prowincji polskiej
22.	Radowski	Dezydery	1777	sierpień	10	Onufry Wierzbński	opat bledzewski
23.	Trojanowicz	Wacław	1777	sierpień	10	Onufry Wierzbński	opat bledzewski
24.	?	Julian	1780	wrzesień	17	Onufry Wierzbński	opat bledzewski
25.	?	Ksawery	1780	czerwiec	4	Onufry Wierzbński	opat bledzewski
26.	?	Zefiryn	1780	wrzesień	17	Onufry Wierzbński	opat bledzewski
27.	?	Walenty	1781	czerwiec	4	Onufry Wierzbński	opat bledzewski
28.	?	Prokop	1782	listopad	?	Onufry Wierzbński	opat bledzewski
29.	?	Erazm	1782	listopad	1	Onufry Wierzbński	opat bledzewski
30.	Widawski	Piotr	1792	sierpień	20	Onufry Wierzbński	opat bledzewski
31.	Dyniewicz	Robert	1794	maj	8	Onufry Wierzbński	opat bledzewski
32.	?	Benedykt	1806	wrzesień	21	Tadeusz	przeor bledzewski
33.	Franke	Wawrzyniec	1804	sierpień	20	Tadeusz	przeor bledzewski
34.	Zdziarski	Michał	1809	sierpień	20	Tadeusz	przeor bledzewski, emeryt
35.	Lewandowski	Władysław	1819	luty	25	Tadeusz Szelter	przeor bledzewski
36.	Synoradzki	Stanisław	1820	marzec	3	Tadeusz Szleter	przeor bledzewski

diecezji poznańsko-gnieźnieńskiej oraz diecezji kujawsko-kaliskiej¹⁵. Własne schematyzmury wydawały poszczególne zakony, w tym cystersi¹⁶.

Niezwykle cenny okazuje się rękopis zawierający wykaz kompetencji klasztoru bledzewskiego z pierwszych czterech dekad XIX stulecia. Rękopis opatrzony sygnaturą Bledzew 146 zawiera spisy konwentu wraz z wykazem kompetencji wypłacanych poszczególnym zakonnikom. Zachowane spisy pochodzą z lat: 1800, 1806, 1808, 1815, 1817, 1818, 1821, 1822, 1824, 1825 (drugi semestr), 1825 (drugi semestr), 1826, 1827, 1828, 1829, 1830, 1831, 1832, 1833, 1834. Zachowane w nim spisy konwentu zawierają dane zgrupowane według czterech kategorii: księża, klerycy (niekiedy nowicjusze), laicy, służba. Wykazy podają informacje o dacie i miejscu urodzenia, dacie wstąpienia do klasztoru, sprawowanych godnościach.

Wspomniane wykazy duchowieństwa świeckiego zawierają liczne wzmianki o zakonnikach (również sekularyzowanych), pełniących obowiązki duszpasterskie w parafiach lub przebywających w likwidowanych klasztorach bądź klasztorach etatowych. Pomiędzy schematyzmami, w których wpisywano także dane o śmierci duchowieństwa (w tym zakonnego), a nekrologami klasztorowymi istnieje pewien związek. Otóż rubrycele niekiedy były podstawą do sporządzenia katalogu kleru zakonnego, na co wskazuje zawartość jednego z manuskryptów z Obry.

Do takich wyjątkowych spisów braci zakonnych należy katalog zachowany w jednym z rękopisów, niegdyś należących do cystersów z Obry, zawierający m.in. nekrolog¹⁷. Zestawia on członków konwentu oborskiego oraz z innych klasztorów, zmarłych od 1793 r. do siódmej dekady XIX w. Wzmianki zawierają charakterystyczne dla rubrycel i schematyzmów diecezjalnych informacje o wieku zmarłego, latach pobytu w klasztorze, latach kapłaństwa oraz krótkie informacje o sprawowanych godnościach. Podstawowa informacja to data śmierci, również skrupulatnie odnotowywana przez schematyzmy. Autorem tego zestawienia był Jan Gertner, organista kościoła parafialnego w Obrze, o czym informuje wpis sporządzony przez Antoniego Prebińskiego, plebana z Obry, z 14 października 1900 r.

W omawianym manuskrypcie znalazły się także wiadomości o cystersach z Bledzewa: Prokopie Hoffmianie, Bernardzie Ohr, Piotrze Widawskim, Władysławie Lewandowskim, Benedykcie Faustmianie, Erazmie Stachowskim, Stanisławie Synoradzkim, Onufrym Solińskim. Informacje zawarte w tym

---

¹⁵ Ich zestawienie podaje S. Librowski, *Katalog rubryceli i schematyzmów diecezji i zakonów historycznej Polski znajdujących się w księgozbiorze podręcznym Archiwum Diecezjalnego we Włocławku*, cz. 2, *Rubrycele i schematyzmy zakonne*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 1973, nr 27, s. 77-79 (zachowały się schematyzmy z lat: 1799, 1800, 1808, 1817, 1823).

¹⁶ Tamże.

¹⁷ AAP, Akta zakonne, cystersi Obra AZ 4/7, s. 22-27 (analizą objęto tylko wpisy z lat 1834-1867). Informacje o wieku, latach pobytu w zakonie i latach kapłaństwa są odnotowywane od 1825 r.

Tabela 2.

Wykaz członków konwentu bledzewskiego z 19 grudnia 1812 r.

Lp.	Rękopis bledzewski	Edycja P.F. Neumanna ^a
1.	Szleter Tadeusz	Szleter Tadeusz (1)
2.	Nawrocki Julian	Nawrocki Julian (2)
3.	Kiedrzyński Celestyn	Kiedrzyński Celestyn (3)
4.	Au Maurycy	Au Maurycy (4)
5.	Magowski Tesselin	Magowski Tesselin (6)
6.	Flaum Urban	Flaum Urban (7)
7.	Kordecki Zefiryn	Kordecki Zefiryn (8)
8.	Szadkowski Stefan	Stachowski Erazm (sic! - 9)
9.	Hoffman Prokop	Hoffman Prokop (10)
10.	Widawski Piotr	Widawski Piotr (11)
11.	Dyniewicz Robert	Dyniewicz Robert (13)
12.	Kabaciński Nepomucen	Kabaciński Nepomucen (14)
13.	Ohr Bernard	Ohr Bernard (15)
14.	Faustman Benedykt	Faustman Benedykt (16)
15.	Franke Wawrzyn	Franke Wawrzyn (17)
16.	Zdziarski Michał	Zdziarski Michał (18)
17.	Kislich Klemens	Kislich Klemens (19)
18.	Radomski Deyzdery	Radomski Dezydery (20)
19.	nie występuje	Witkowicz Paweł (5)
20.	nie występuje	Saiński (sic!) Onufry (12)

Źródło: P.F. Neumann, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku. Rękopis OA II 40 w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2003, nr 79, s. 403-404; APP, *Klasztor cystersów w Bledzewie*, sygn. 146, k. 15-17.

Uwaga: * w nawiasach podano według kolejności publikowanych nazwisk

Tabela 3.

Służba klasztorna w Bledzewie w 1812 r.

Lp.	Rękopis bledzewski	Edycja P.F. Neumanna ^a
1.	Azór Jakub	Azór Jakub (1)
2.	Hababicki Jan	Hababicki Jan (2)
3.	Beer Józef	Beer Józef (3)
4.	Lewandowicz Józef	Lewandowicz Józef (4)
5.	Szulc Jan	Szulc Jan (5)
6.	Kozłowski Antoni	Kozłowski Antoni (6)
7.	Obst Michał	Obst Michał (7)
8.	nie występuje	Genge Jerzy (8)

Źródło: P.F. Neumann, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku. Rękopis OA II 40 w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2003, nr 79, s. 421; *Klasztor cystersów w Bledzewie*, sygn. 146, k. 15-17.

Uwaga: * w nawiasach podano kolejność nazwisk publikowanych w źródle

Tabela 4.
Zakonnicy bledzewscy w wielkopolskich nekrologach cysterskich

Lp.	Nazwisko i imię	Nekrolog paradyski (zgon)	Nekrolog przemęcki (zgon)	Uwagi
1.	Wierzbński Onufry	1803 wrzesień 22 (s. 142)	1803 r., wrzesień 22 (s. 88)	opat Bledzewa W nekrologu przemęckim podano, że był protonotariuszem apostolskim oraz wizytatorem zakonu.
2.	Stelter Tadeusz			
3.	Au Maurycy	1821 styczeń 26 (s. 98)		
4.	Nawrocki Julian			
5.	Eben Oktawian	1808 kwiecień 1 (bez podania nazwiska - s. 110)		Nekrolog paradyski podaje, że był prepozytem w Rokitnie.
6.	Kiedrzyński Celestyn	1818 wrzesień 7 (s. 139)		W nekrologu paradyskim określony jako senior w Bledzewie.
7.	Heinrich Gabriel	1802 sierpień 10 (s. 135)	1802 sierpień 10 (s. 86)	W nekrologu paradyskim określony jako doktor teologii (STD). Nekrolog przemęcki wzmiankuje, że był kuratusem w Sokolej Dąbrowie.
8.	Semler Kadłubek	1802 grudzień 31 (s. 150)	1802 grudzień 29 (s. 87)	W nekrologu paradyskim określony jako profes bledzewski. Nekrolog przemęcki podaje, że zmarł w Trzebiszewie i był doktorem teologii.
9.	Wannich Leo			
10.	Krąpczewski Rafał	1802 sierpień 26 (s. 137)	1802 sierpień 27 (s. 87)	W nekrologu u przemęckim podano, że zmarł w Rokitnie.
11.	Witkowicz Paweł			
12.	Klawuński Kwintylian	1803 październik 9 (s. 150)	1803 grudzień 9 (s. 89)	W nekrologu przemęckim podano inną pisownię nazwiska: Quintylian Klawieński

13.	Szadkowski Stefan			
14.	Magowski Tesselin	1814 maj 30 (s. 122)		
15.	Flaum Urban	brak danych		
16.	Kordecki Zefiryn	brak danych		
17.	Stachowski Erazm	brak danych		
18.	Hoffman Prokop	1833 styczeń 29 (s. 98)		
19.	Widawski Piotr	brak danych		
20.	Soiński Onufry	brak danych		

Źródła: APP, Klasztor cystersów w Przemęcie, sygn. 60; cystersi Odra 54.

Uwagi: Herlt, profes Bledzewa, zmarł 16 maja 1803 r. (nekrolog paradycki, s. 120; nekrolog przemęcki, s. 88, podaje, że brat Franciszek Herlt zmarł 15 maja 1803 r.); Kabaciński Nepomucen, proboszcz w Bledzewie, zmarł 19 października 1830 r. (nekrolog paradycki, s. 147); Kistich Klemens, konwers w Bledzewie, zmarł 6 kwietnia 1818 r. (nekrolog paradycki, s. 111); Radomski Dezydery, profes Bledzewa, zmarł 3 czerwca 1810 r. (nekrolog paradycki, s. 123). Nekrolog klasztoru w Obrze będzie przedmiotem osobnych rozważań, dlatego nie uwzględniamy go w tym zestawieniu.

źródle nie są jednak przydatne w badaniach nad wielkopolskimi i cysterskimi nekrologami klasztornymi. O wiele bardziej znaczące są informacje nekrologu oborskiego¹⁸.

Bardzo ważną wskazówką do określenia wartości źródłowej spisów zakonników konwentu bledzewskiego może być porównanie dwóch wykazów sporządzonych w 1812 r. Jeden z nich zachował się w rękopisie w zbiorze akt poklasztornych¹⁹, drugi jest przechowywany w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu. Ten drugi doczekał się publikacji opatrzonej wstępem Neumanna²⁰.

Rękopiśmienna *Tabella klasztoru bledzewskiego xsięży cystersów w roku 1812* jest źródłem obszerniejszym, zawiera bowiem informacje o służbie klasztornej. Neumann ustala chronologię powstania wykazu zachowanego w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu na czas pomiędzy 21 października 1812 r. a 25 maja 1813 r., z możliwością zawężenia tego okresu do przedziału grudzień 1812 r. – 29 stycznia 1813 r. Naszym zdaniem, rękopis z archiwum poznańskiego powstał po 18 grudnia 1812 r., a przed 30 stycznia 1813 r. Data 1812 r., zachowana w jednej z rękopiśmiennych kopii, odnosi się zapewne do spisów wykorzystanych przez pisarza, który scalił *tabelle* przesłane przez klasztory do arcybiskupa.

Z tych dwóch zestawień tabelarycznych wynika, że wykaz sporządzony na polecenie biskupa poznańskiego zawiera więcej zakonników (dwie osoby) niż wykaz spisany w klasztorze. Również większa jest liczba służby w wykazie biskupim (jedna osoba) niż w spisie klasztornym. Skądże zatem te istotne różnice?

Dla wyjaśnienia tych rozbieżności wypada odwołać się do wykazów konwentu bledzewskiego sporządzonych przed 1812 r. oraz spisanych później. Analizowane wykazy z lat: 1808, 1817, 1821, 1822, nie zawierają żadnych informacji o interesujących nas dwóch zakonnikach i słuźącym²¹. Na ślad Pawła Witkowicza i Onufrego Sońskiego naprowadzają zapiski w nekrologach cysterskich z Bledzewa i Obry.

Rozbieżności oraz zgodności wpisów dotyczących zakonników z Bledzewa, uwiecznionych w nekrologach cysterskich, ukazano w poniższej tabeli, ograniczając się jedynie do ksiąg zmarłych prowadzonych w klasztorach w Obrze, Paradyżu i Przemęcie.

¹⁸ Tamże. Zawiera wpisy głównie z XVII i pierwszej połowy XIX stulecia.

¹⁹ APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 144, s. 15-17. Spisany 19 grudnia 1812 r.

²⁰ P.F. Neumann, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 403-404. Autor cytowanej edycji wykorzystuje również rękopis: AAP, OA II 7. Pomiedzy wykazem klasztornym a biskupim zachodzą pewne rozbieżności, które ukazujemy w tabelarycznym zestawieniu.

²¹ APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146.

Szczegółowe wiadomości o zakonnikach zestawiamy w poniższym aneksie. W tym katalogu nie podajemy informacji zawartych w schematyzmach diecezjalnych i zakonnych z pierwszej połowy XIX stulecia. Informacje w nich zawarte zostaną opublikowane w innym miejscu²².

CYSTERSI Z KONWENTU BLEDZEWSKIEGO 1800-1836

AU MAURICY

Urodził się 31 stycznia 1746 r. Górze Śląskiej (Guhrau) koło Głogowa na Śląsku. Profesję zakonną przyjął 14 października 1767 r. Na przełomie 1799/1800 r. był superiorem i przebywał w Rokitnie. W 1812 r. określony jako senior; miał 66 lat i od 45 przebywał w zakonie.

Źródła: APP, *Klasztor cystersów w Bledzewie*, sygn. 146, s. 4-5; F.P. Neuman OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 403.

BOBERLE INNOCENTY

Professus. Zmarł 29 listopada 1793 r. [*Nekrolog paradyski*, s. 153].

BÖHM BONAWENTURA

Professus. Zmarł 22 września 1791 r. [*Nekrolog paradyski*, s. 142].

DAŁKOWSKI JOANNES

[imię chrzestne: Gaspar]

Urodził się w 1794 r. w Czempiniu. Profesję zakonną przyjął 24 stycznia 1814 r.

Źródła: APP, *Klasztor cystersów w Bledzewie*, sygn. 146, s. 58-59 (23 grudnia 1824 r.), 74-75 (1827 r. – jako *custos sacrarii* rezydował w klasztorze w Bledzewie).

DYNIEWICZ ROBERT

Proboszcz w Bytniu w 1812 r. Pochodził z miasteczka Lwówek w zachodniej Wielkopolsce, gdzie urodził się przed 39 latami. Z zakonem cysterskim związany od 18 lat. Zmarł 2 kwietnia 1843 r.

Źródła: F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404; APP, *Klasztor cystersów w Bledzewie*, sygn. 133, s. 94 (zgon), s. 104 (zgon wpisany pod dniem 12 kwietnia 1843 r.).

ERBEN OKTAWIAN

Urodził się w Hohenelben 22 sierpnia 1752 r. Do zakonu wstąpił 25 lipca 1773 r. Na przełomie 1799/1800 był sekretarzem prowincji i rezydował w Starym Dworku.

Źródła: APP, *Klasztor cystersów w Bledzewie*, sygn. 146, s. 4-5.

²² A. Kwaśniewski, *Katalog rubrycel i schematyzmów polskich cystersów znajdujących się w księgozbiorze podręcznym Archiwum Diecezjalnego w Kielcach 1788-1816*, „Hereditas Monasteriorum” 2012, I, s. 185-195.

FALUM URBAN

Resolutor. W 1812 r. miał 59 lat. Z zakonem był związany od 35 lat. Urodził się w Poznaniu.

Źródła: F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 403.

FAUSTMAN BENEDYKT

[imię chrzestne: Franciszek]

Urodził się w 1776 r. Kaznodzieja w 1812 r.; pochodził z Wartembergu na Śląsku. W habicie zakonnym od sześciu lat.

Źródła: APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 74-75 (1827 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 93-94 (1832 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 97-98 (1833 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 101-102 (1834 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 103-104 (1835 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie); F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404.

FRANKE WARZYNIEC

[imię chrzestne: Joannes]

Urodził się w 1788 r. w Nakle nad Notecią. Z zakonem cysterskim związany od trzech lat. Kantor w 1812 r.

Źródła: APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 58-59 (23 grudnia 1824 r. – wikary w Rokitnie), s. 74-75 (1827 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie); F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404.

HECKEL TOBIASZ

Professus. Zmarł 26 grudnia 1772 r. [*Nekrolog paradyski*, s. 157].

HOFFMAN PROKOP

[imię chrzestne: Georg Joannes]

Urodził się w 1757 r. Kaznodzieja w 1812 r. Urodził się w Georgenthal (Czechy?) przed 55 latami. W zakonie od trzydziestu lat.

Źródła: APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 58-59 (23 grudnia 1824 r. – wikary w Sokolej Dąbrowie), s. 93-94 (1832 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 74-75 (1827 r. – jako kantor rezyduje w klasztorze w Bledzewie), 97-98 (1833 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie); F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404.

JÄKELL CYPRIAN

Professus bledzewski. Zmarł 27 października 1797 r. [*Nekrolog paradyski*, s. 147].

JASIEŃSKI KSAWERY

Professus. Zmarł 26 grudnia 1786 r. [*Nekrolog paradyski*, s. 157].

KABACIŃSKI NEPOMUCEN

[imię chrzestne: Adam]

Pleban w Bledzewie w 1812 r. Miał lat 36 i od piętnastu lat przebywał w zakonie cysterskim. Pochodził z miasteczka Lwówek w zachodniej Wielkopolsce. Zmarł jako przeor 19 października 1830 r. [*Nekrolog paradyski*, s. 147]. Identyczną datę śmierci podaje nekrolog macierzystego klasztoru.

Źródła: APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 58-59 (23 grudnia 1824 r. – proboszcz w Bledzewie, rezydował w klasztorze), s. 74-75 (1827 r. – jako przeor rezyduje w klasztorze w Bledzewie); APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 133, s. 294; F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404.

KIEDRZYŃSKI CELESTYN

Urodził się 10 listopada 1734 r. we wsi Kunowo. Do zakonu wstąpił 20 marca 1757 r. Według spisu z 1800 r. był plebanem w Bledzewie. Prezydent w 1812 r. Miał lat 76 i od 55 przebywał w zakonie.

Źródła: APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 4-5; F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 403.

KISLICH KLEMENS

Zakrystian w 1812 r. Pochodził z Czech, gdzie urodził się w Rymbergu przez 66 lat. W zakonie przebywał lat czterdzieści.

Źródła: F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404 (urodził się w Markowie koło Wschowy).

KLAWUNSKI QUINTILIANUS

Professus. Zmarł 9 listopada 1803 r. [*Nekrolog paradyski*, s. 150].

KORDECKI ZEFIRYN

Proboszcz w Międzychodzie w 1812 r. Urodził się w Sierakowie przed 53 latami. W zakonie od 32 lat.

Źródła: APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 58-59 (23 grudnia 1824 r. – proboszcz w Międzychodzie); F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404.

LEWANDOWSKI WŁADYSŁAW

[imię chrzestne: Franciszek]

Pochodził ze wsi Czerwonak pod Poznaniem, gdzie się urodził 4 lutego 1795 r. Początkowo kształcił się w Poznaniu, jednak musiał przerwać naukę i podjąć pracę w gospodarstwie. Zmarł w 67. roku życia, 43. roku pobytu w klasztorze i w 42. roku kapłaństwa – 30 czerwca 1862 r.

Literatura: P. Zając, *Kasata klasztoru Cystersów w Obrze*, s. 161 i przyp. 60.

Źródła: AAP OA III 54, k. 80-81 (1829 r.); APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 58-59 (23 grudnia 1824 r. – komendarz w Obrze), s. 74-75 (1827 r. – jako succentor rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 93-94 (1832 r. – re-

zyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 97-98 (1833 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 101-102 (1834 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 103-104 (1835 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie); AZ 4/7, s. 24.

MAGOWSKI TESSELIN

Kaznodzieja, W 1812 r. miał lat 58 i 34 lata przebywał w zakonie. Urodził się w Grodzisku Wielkopolskim.

Źródła: F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 403.

NAWROCKI JULIAN

Urodził się 11 marca 1756 r. w Lwówku (koło Pniew) w rodzinie mieszczańskiej Do zakonu wstąpił 17 września 1780 r. Na przełomie 1799/1800 r. był podprzeorem. Podprzeor w 1812 r., miał lat 56, w zakonie spędził 32 lata. Źródła: APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 4-5; F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 403.

OHR BERNARD

[imię chrzestne: Gotfrid]

Cysters. Profes Bledzewa. Urodził się 23 sierpnia 1777 r. w Bobernig na Śląsku koło Wartemberga w dystrykcie Grynberg. Profesję przyjął 3 grudnia 1794 r. Subdiakonem został 9 marca 1799 r., diakonem 29 marca 1800 r., a na prezbitera wyświęcony został 8 lutego 1801 r. Proboszcz w Sokolej Dąbrowie w 1812 r. Miał lat 35 i od piętnastu lat związany był z zakonem cysterskim. Pochodził – jak wynika z tego źródła – z Robiernika na Śląsku (koło Głogowa). Jako proboszcz Sokolej Dąbrowy (Falkenwalde) potwierdzony 1 lipca 1829 r. Zmarł 21 listopada 1839 r., co odnotował nekrolog bledzewski, który jednocześnie podał, że był kuratusem w Sokolej Dąbrowie. Znał łacinę. Jego brat Michał zmarł 10 października 1827 r., co odnotował nekrolog bledzewski.

Źródła: APP, OA III 54, k. 48-49v; APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 58-59 (23 grudnia 1824 r. – proboszcz w Sokolej Dąbrowie), s. 74-75 (1827 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 93-94 (1832 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 97-98 (1833 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie); APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 133, s. 316 (zgon brata Michała), s. 327 (zgon); F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404.

PAULUS

Zmarł w wieku 86 lat, w 64. roku pobytu w klasztorze oraz 61. roku kapłaństwa.

Źródła: AAP, AZ 4/7, s. 24.

PRĄDZYŃSKI MATEUSZ

[imię chrzestne: Ludwik]

Źródła: APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 58-59 (23 grudnia 1824 r. – przebywał w Neukirch koło Pelplina), s. 74-75 (1827 r. – rezydował w klasztorze w Bledzewie).

RADOMSKI DEZYDERY

Kuchmistrz w 1812 r.; miał lat 64 i od 35 przebywał w zakonie. Urodził się w Obrze (wieś, miasto tutejszych cystersów).

Źródła: F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404.

SAIŃSKI ONUFRY

Proboszcz w Goraju koło Skwierzyny w 1812 r. Pochodził z Grabowa nad Prosną, gdzie urodził się przed 39 latami; z zakonem cysterskim związany od osiemnastu lat.

Źródła: F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404.

SELMER KADLUBAEUS

Zmarł 31 grudnia 1802 r. [*Nekrolog paradyski*, s. 158].

SPYCHALSKI RAFAŁ

Kleryk w 1812 r., mający lat 43 i od 22 przebywający w zakonie. Urodził się w Prochach.

Źródła: F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 403.

STACHOWSKI ERAZM

Proboszcz w Osiecznej w 1812 r. Wówczas miał lat 49; urodził się w Łądzie nad Wartą koło Konina. W zakonie cysterskim przebywał od trzydziestu lat.

Źródła: F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404.

STELTER [STETER] TADEUSZ

Urodził się 11 maja 1747 r. w Tucznie (powiat wałecki). Profesję przyjął 15 lipca 1770 r. Na przełomie 1799/1800 był przeorem i rezydował w klasztorze. Wspomnianą godność piastował w 1812 r. Miał 65 lat i 42 był w zakonie cysterskim. Proboszcz w Rokitnie. Urodził się w mieście Tucznko koło Wałcza. W nekrologu paradyskim wymieniony jako Tadeusz Stelter, zmarły 12 listopada 1820 r. [*Nekrolog paradyski*, s. 150]. Identyczną datę śmierci podaje nekrolog bledzewski, który jednocześnie wzmiankuje, że był przeorem.

Źródła: APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 4-5 (Stelter); APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 133, s. 318 (zgon); F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 403.

SYNORADZKI STANISŁAW

[imię chrzestne: Jan]

Urodził się w 1796 r. Zmarł 24 września 1842 r.

Źródła: APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 58-59 (23 grudnia 1824 r. – kaznodzieja polski w Rokitnie i klasztorze, succentor), s. 74-75 (1827 r. – wymieniony w spisie zakonników rezydujących w klasztorze w Bledzewie, jednak od 28 maja 1826 przebywał już w klasztorze w Obrze, co zaznaczono w tym źródle), 93-94 (1832 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 97-98 (1833 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 101-102 (1834 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 103-104 (1835 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie); APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 133, s. 269 (zgon; określony jako prebendarz w Babimoście).

SZADKOWSKI STEFAN

[imię chrzestne: Ignacy]

Urodził się w 1753 r. Pleban w Przytocznie koło Skwierzyny w zachodniej Wielkopolsce w 1812 r.; wówczas miał 59 lat i od 36 był cystersiem. Urodził się w mieście Sarnowa koło Rawicza.

Źródła: APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 58-59 (23 grudnia 1824 r. – proboszcz w Przytocznej, rezyduje w klasztorze), s. 74-75 (1827 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie); F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 403.

WIERZBIŃSKI ONUFRY

Opat w latach 1778-1803. Notariusz apostolski. Zmarł 22 września 1803 r. [*Nekrolog paradycki*, s. 142].

Źródła: AAP, Akta zakonne, cystersi Przemęt AZ 4/9.

WIDAWSKI PIOTR

[imię chrzestne: Markus]

Urodził się w 1774 r. Kaznodzieja w 1812 r. Pochodził z Zagórowa – miejsczka pod Koninem. Według spisu z 1812 r., miał lat 38 i dwadzieścia lat przebywał w zakonie.

Zmarł – mając osiemdziesiąt lat i sześć miesięcy życia, po 62 latach pobytu w zakonie, w 57. roku kapłaństwa – 15 października 1854 r. Był ostatnim przeorem bledzewskim.

Źródła: APP, Klasztor cystersów w Bledzewie, sygn. 146, s. 58-59 (23 grudnia 1824 r. – wikary parafii Bledzew, rezyduje w klasztorze), s. 74-75 (1827 r. – jako podprzeor rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 93-94 (1832 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 97-98 (1833 r. – jako przeor rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 101-102 (1834 r. – jako przeor rezyduje w klasztorze w Bledzewie), s. 103-104 (1835 r. – jako przeor rezyduje w klasztorze w Bledzewie); F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404; AAP, AZ 4/7, s. 24.

WITKOWICZ PAWEŁ

Altarzysta w Buku (dawniej miasto biskupów poznańskich). W 1812 r. miał 61 lat i od 39 nosił habit cysterski. Urodził się w Grodzisku.

Źródła: F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 403.

ZDZIARSKI MICHAŁ

[imię chrzestne: Antoni]

Succentor (kantor?) w 1812 r. Pochodził z Giczyna w Czechach (? – może w Kościanskiem). Miał 23 lata, od trzech lat w zakonie.

Źródła: APP, *Klasztor cystersów w Bledzewie*, sygn. 146, s. 58-59 (23 grudnia 1824 r. – ?), s. 74-75 (1827 r. – rezyduje w klasztorze w Bledzewie; spis pomija datę urodzin); F.P. Neumann OCD, *Wykaz personalny klasztorów diecezji poznańskiej z 1812 roku*, s. 404.

Jerzy Łojko

**O wielkopolskich nekrologach cysterskich
jako źródłach do badań nad składem osobowym
konwentów klasztornych przełomu XVIII i XIX stulecia**

Streszczenie

Nekrologi klasztorne to cenne źródła historyczne, w których jak w syntezie przedstawione są dzieje niejednego opactwa oraz jego powiązania klientarne i modlitwne. Renesans badań nad tego rodzaju źródłami, inspirowany dokonaniem niemieckiej szkoły prof. Tellebacha oraz pracami edytorskimi „*Monumenta Poloniae Historica*” (Z. Kozłowska Budkowa, K. Jasiński, K. Maleczyński) oraz nowszymi publikacjami (K. Oliński, K. Witkowski) skłania, by wreszcie zainteresować się licznymi obituarzami powstałymi przeważnie w XVIII stuleciu.

Autor powyższego artykułu poddał szczegółowej analizie nekrologi wielkopolskiego klasztoru cysterskiego w Bledzewie (koło Gorzowa Wielkopolskiego) oraz rękopiśmienne księgi profesji, publikowane schematyzmu zakonne, diecezjalne i inne źródła, które zawierają informacje ułatwiające stworzenie komentarza krytycznego oraz umożliwiających wyjaśnienie procesu powstawania nekrologu oraz jego nawarstwiania się.

Nekrolog bledzewski ukazuje m.in. powiązania cystersów bledzewskich w ramach przypisanej mu linii filiacyjnej, zakonu w ramach prowincji i państwa. Cenne są wpisy cystersów z niemieckiego opactwa Zinna, którego konwent w części przeniósł się do klasztorów polskich. Interesujące są także związki z bernardynami z Poznania, Sierakowa, Wschowy, karmelitami z Poznania i innymi konwentami.

Publikowany tekst ukazuje różnorakie aspekty badawcze związane ze źródłami historycznymi tego typu.

On the Cistercian Obituaries from Greater Poland as Sources to Conduct Research on the Composition of Order Bodies at the Turn of the 19th Century

Abstract

Monastic obituaries are a valuable historical source. They almost synthesize the histories of many abbeys, by presenting their clientelism and prayer relations. The revival of the studies on this particular source, inspired by the achievements of the school of professor Tellebach, the editorial work of *Monumenta Poloniae Historica* (Z. Kozłowska Budkowa, K. Jasiński, K. Maleczyński) and the most recent publications (K. Oliński, K. Witkowski) are an inspiration to finally take interest in numerous obituaries, which, in majority, were written in the 18th century.

The author of this article profoundly analyzed the obituaries from the Cistercian monastery in Bledzew (near Gorzów Wielkopolski) and the hand-written books on the profession, published monastic and diocesan schemes, and other resources comprising information which makes it possible to create a critical commentary and to explain the process of creating an obituary and its accumulation.

The Bledzew obituary demonstrates e. g. relations between Cistercians in the descendency line and relations between the order, the province and the state. Entries written by Cistercians from the German abbey, Zinna, whose bodies partially moved to Poland are particularly valuable. Relationship between them and the Order of St. Bernard from Poznań, Sieraków, Wschowa, Poznań Carmelites and other orders are also interesting.

This text presents various research aspects related to this particular type of historical resource.